

Obsah	149
1.1.1. Vymezování sociální politiky	149
1.1.2. Charakteristika sociální politiky	151
1.1.3. Účast státu v sociální politice	151
1.1.4. Role státu v sociální politice	151
1.1.5. Podstata, příčiny vzniku a integrovaný přístup	151
1.1.6. Typologie welfare state (sociálního státu)	151
Úvod	13
1 Sociální politika, její podstata a základní charakteristika	17
1.1 Místo sociální politiky ve společenském systému	17
1.2 Pojem a pojetí sociální politiky	19
1.3 Základní principy sociální politiky	25
1.3.1 Sociální spravedlnost	27
1.3.2 Solidarita	30
1.3.3 Ekvivalence	33
1.3.4 Subsidiarita	35
1.3.5 Participace	37
1.4 Cíle sociální politiky a jejich charakter	38
1.4.1 Charakter sociálněpolitických cílů a způsob jejich tvorby	38
1.4.2 Vztah obyvatelstva k cílům sociální politiky	41
1.5 Souvislosti sociální a hospodářské politiky	41
2 Typy a aktéři sociální politiky, její funkce a nástroje	46
2.1 Objekty a subjekty sociální politiky	46
2.2 Typy sociální politiky a model sociální politiky ČR	49
2.3 Funkce sociální politiky	52
2.3.1 Ochranná funkce	53
2.3.2 Rozdělovací a přerozdělovací (redistribuční) funkce	54
2.3.3 Homogenizační funkce	57
2.3.4 Stimulační funkce	58
2.3.5 Preventivní funkce	59
2.4 Nástroje sociální politiky	59
2.4.1 Sociální doktrína (vize)	61
2.4.2 Program	61

2.4.3	Sociální dialog (tripartita)	62
2.4.4	Aplikační nástroje	63
2.5	Záchranná sociální síť	65
3	Účast státu v sociální politice	69
3.1	Role státu v sociální politice	70
3.2	Podstata, příčiny vzniku a fungování welfare state (sociálního státu).	74
3.3	Typologie welfare state (sociálního státu)	80
3.4	Výdaje na welfare state (sociální stát) v evropských zemích	83
3.5	Koncept sociálního tržního hospodářství	89
3.6	Názory a přístupy týkající se účasti státu v sociální politice	92
4	Vývoj sociální politiky a sociální politika v Evropské unii	104
4.1	Stručná charakteristika vývoje sociální politiky	105
4.1.1	První vývojová etapa	105
4.1.2	Druhá vývojová etapa	107
4.2	Transformace české sociální politiky	110
4.2.1	Charakteristika „socialistické sociální politiky“	111
4.2.2	Obecná charakteristika procesu transformace	113
4.2.3	Sociální reforma	115
4.2.4	Orientace dalšího vývoje sociální politiky	116
4.3	Sociální politika v Evropské unii	121
4.4	Pravděpodobné trendy v sociální politice	127
5	Chudoba	131
5.1	Úvod do problematiky chudoby	131
5.2	Koncepty chudoby	133
5.3	Sociální vyloučení	137
5.4	Životní minimum	140
5.5	Minimální mzda	142
5.6	Měření chudoby	144

6 Sociální zabezpečení v sociálně-ekonomickém systému	149
6.1 Vymezení sociálního zabezpečení	149
6.2 Charakteristika organizačního uspořádání systému sociálního zabezpečení v České republice	151
6.3 Základní faktory sociálního zabezpečení	153
6.3.1 Ekonomické faktory	153
6.3.2 Společensko-politické faktory	155
6.3.3 Demografické faktory	156
6.4 Nová koncepce sociálního zabezpečení	157
6.4.1 Minulý vývoj sociálního zabezpečení	157
6.4.2 Obecná teorie konstrukce dávky	163
7 Teorie penzijních systémů	168
7.1 Základní možnosti financování penzijních systémů	168
7.1.1 Převážně průběžně financované systémy	168
7.1.2 Převážně fondově financované systémy	170
7.1.3 Porovnání fondového a průběžného financování	172
7.2 Základní možnosti výplaty dávky u penzijních systémů	173
7.3 Historická východiska konstrukce penzijních systémů	174
7.4 Základní principy uspořádání systémů důchodového zabezpečení	176
7.5 Valorizace důchodů	179
7.6 Financování důchodového zabezpečení v České republice	181
7.7 Mezinárodní komparace penzijních systémů	185
8 Důchodové pojištění	188
8.1 Zabezpečované životní situace důchodovým pojištěním	188
8.2 Konstrukce a výpočet důchodů	189
8.2.1 Základní výměra	190
8.2.2 Procentní výměra	190
8.3 Starobní důchod	195
8.3.1 Podmínky nároku	195
8.3.2 Předčasný důchod	196
8.3.3 Souběh starobního důchodu a pracovních příjmů	197
8.4 Pozůstalostní důchody	198
8.4.1 Vdovský a vdovecký důchod	198
8.4.2 Sirotčí důchod	198
8.5 Invalidní důchody	199

8.6	Hodnocení důchodového pojištění v České republice	200
8.7	Důchodové reformy a parametrické úpravy v ČR v poslední dekádě	202
8.7.1	Malá důchodová reforma	204
8.7.2	Velká důchodová reforma	206
8.7.3	Parametrické úpravy po roce 2017	207
9	Doplňkové penzijní spoření	210
9.1	Význam doplňkového penzijního spoření	211
9.2	Základní charakteristika doplňkového penzijního spoření	212
9.3	Funkcionalita doplňkového penzijního spoření	217
9.4	Způsoby výběru u doplňkového penzijního spoření (dávka z III. pilíře)	219
9.5	Zhodnocení doplňkového penzijního spoření	222
10	Nemocenské pojištění	226
10.1	Zabezpečované životní situace	227
10.2	Hlavní prvky výpočtu dávek nemocenského pojištění	228
10.3	Změny po roce 2009.	229
10.3.1	Posílení zainteresovanosti zaměstnavatelů na snižování čerpání nemocenského	229
10.3.2	Způsob výplaty dávek	231
10.4	Základní dávky nemocenského pojištění	232
10.4.1	Nemocenské	232
10.4.2	Ošetřovné.	234
10.4.3	Dlouhodobé ošetřovné	235
10.4.4	Peněžitá pomoc v mateřství	236
10.4.5	Vyrovňovací příspěvek v těhotenství a mateřství	237
10.4.6	Otcovská	237
10.5	Financování nemocenského pojištění	238
11	Státní sociální podpora	241
11.1	Vznik a vývoj systému.	241
11.2	Dávky státní sociální podpory a pěstounské péče v r. 2023	247
11.3	Státní sociální podpora a slevy na dítě u daně z příjmů fyzických osob	250

12 Sociální pomoc	252
12.1 Charakteristika systému sociální pomoci	252
12.2 Existenční a životní minimum	254
12.3 Základní nástroje sociální pomoci	255
12.3.1 Poradenství	256
12.3.2 Sociálně právní ochrana	256
12.3.3 Sociální prevence	256
12.3.4 Sociální služby	257
12.3.5 Dávky sociální péče	259
12.4 Role sociální práce	267
12.4.1 Sociální pracovník	269
13 Trh práce a politika zaměstnanosti	272
13.1 Trh práce	272
13.2 Nezaměstnanost	274
13.3 Politika zaměstnanosti	280
13.3.1 Pasivní politika zaměstnanosti	281
13.3.2 Aktivní politika zaměstnanosti	285
14 Zdravotní politika	292
14.1 Východiska a předpoklady zdravotní politiky	297
14.2 Systém zdravotní péče a úloha státu ve zdravotnictví	
obecně	298
14.2.1 Elementární subjekty zdravotnického systému	299
14.2.2 Zdůvodnění státních zásahů	301
14.3 Vlastnosti a typy zdravotního pojištění jako zdroje financování zdravotnictví	307
14.3.1 Zdravotní pojištění ve světě	312
14.4 Systém zdravotní péče v České republice	314
14.4.1 Hlavní změny spojené s transformací zdravotnictví po roce 1989	314
14.4.2 Veřejné zdravotní pojištění	316
14.4.3 Poskytovatelé zdravotní péče	320
14.4.4 Poskytování a úhrada zdravotní péče pojištěncům	322
14.4.5 Úhrady zdravotní péče smluvním zdravotnickým zařízením	322
14.4.6 Další typy plateb za zdravotní péči	327

15 Rodinná politika	330
15.1 Legislativní ukotvení rodinné politiky	330
15.2 Cíle rodinné politiky	334
15.3 Definice rodiny	335
15.4 Proměny rodiny v časoprostoru	337
15.5 Funkce rodiny	339
15.6 Typologie rodinné politiky	340
15.7 Nástroje rodinné politiky uplatňované v ČR	343
15.7.1 Přímé finanční nástroje rodinné politiky	345
15.7.2 Nepřímé finanční nástroje rodinné politiky	347
15.7.3 Služby pro rodiny s dětmi	350
16 Bytová politika	354
16.1 Důvody zásahu státu do bydlení	356
16.2 Role státu v bydlení a bytová politika	359
16.2.1 Cíle bytové politiky	361
16.2.2 Nástroje bytové politiky	363
16.2.3 Typy bydlení	366
16.3 Vývoj bytové politiky v České republice	367
16.3.1 Bytová politika ČR v letech 1990–2004	369
16.3.2 Bytová politika ČR po roce 2004	371
16.3.3 Vliv členství v EU a vývoje ekonomiky země na bytovou politiku	375
16.4 Státní podpora bydlení v ČR v současnosti	377
16.5 Bytový fond v České republice	381
17 Vzdělávací politika	391
17.1 Vymezení vzdělávací politiky	391
17.2 Nástroje vzdělávací politiky	392
17.3 Vzdělávací soustava	395
17.3.1 Řízení vzdělávací soustavy	398
17.4 Vzdělání a vzdělávání	400
17.5 Funkce vzdělání	402
17.6 Lidský kapitál	404
17.7 Celoživotní učení	406
17.8 Vzdělávání dospělých	407

18 Sociální politika v širších souvislostech	411
18.1 Veřejný dluh a jeho vztah k sociální politice	411
18.2 Současné výzvy pro sociální politiku	415
18.3 Význam a úskalí sociální solidarity	422
18.4 Posuny role státu v sociální politice	427
Literatura	432
Seznam odkazů a internetových portálů	452
Seznam obrázků a tabulek	455
Seznam vybraných zkratk	457
Seznam otázek ke studiu jednotlivých kapitol	458
Summary	463

ových prvků, které je lidové pomoci sociálněpolitických opatření kompenzovat, zmírnit či doplňovat. Uvažuje se ale také, že nešlo o pomoc potřebným, na níž se více měly stavět válčení rozumní lidé, se zcharaktere a rozsah těchto opatření stává předmětem politických sporů. S rozvojem velkých sociálních systémů, jako jsou penze, zdravotnictví nebo školství, se pak sociální politika stala základním východiskem a polem pro různé způsoby jejich implementace. Po druhé světové válce nastal zejména v britské literatuře rozvoj zastatelské teorie sociálněpolitických mechanismů a principů, který se poté ve světové vědě propojil se sociálními aspekty ekonomického rozvoje, inkonzistencí, zkomplexovanými i zdůrazňovanými od té doby, co ekonomie jako věda vznikla. Fakticky se tak musí sociální politika vyrovnat s diferencovanými přístupy jednotlivých ekonomických škol, ale i problémy s věcnými obsahy pojmy jako sociální spravedlnost, solidarita, užitek či štěstí a reflexi těchto přístupů v teorii i praxi. Speciálním problémem byl pak vývoj v socialistických zemích, které byly založeny na deklaratorní odstraňování sociálních problémů a dominanci státu v ekonomice, ale vývoj vedl k jejich transformaci, návratu k tržním mechanismům a nutnosti komplikovaně v nich sociální politiku znovu vytvářet.

Sociální politika ve všech vyspělých zemích i v zemích, které teprve na svůj velký sociálně-ekonomický rozvoj aspirují, bojuje v současných podmínkách ve více významnou roli. Stává se bez nadšetrky neodmyslitelným atributem uspořádání společnosti. Blízký význam sociálního kontextu vlády, a tedy i sociální politiky, je spojen s důrazem, který je dnes ve vyspělých zemích kladen na kultivaci jedince a jeho kvalitu jako rozhodujícího předpokladu prosperity moderní společnosti i naplňování jejích cílů. Tato skutečnost se stává stále zřejmější tam, kde dochází k uvědomění, že klíčem jejich rozvoje jsou lidé vzdělaní, zdraví a kultivovaní,